

L-Ewwel Żjara lill-Belt

"M'hawnx għalik, Spir, wasalt fil-ħin. Għadni kemm qiegħ-idt il-moxt f'ras Katrin tiegħiekk". B'dawn il-kelmiet Pawla laqgħet 'il Spiru malli anqas kien għadu rifes il-ġħatba tal-bieb tad-dwejra tagħha.

Spiru u Katrin kienu għadhom kemm iżżewġu u bħal ta' qabilhom riedu huma wkoll iduru dawra mal-Belt u jieħdu ritratt sabiħ ġalli jdendlu fuq is-sodda. Għala le? Jewwilli l-oħrajn kienu xi ħaġa aħjar minnhom?... Għalhekk dak kien jum kbir għalihom, l-aktar għal Katrin, bejn għaliex il-Belt qatt ma kienet ratha u bejn għax kieku (kos, in-nisa kollha xorta!) xtaqet tagħmel wirja sabiħa quddiem dawk il-ħafna 'sinjuri'.

Spiru, b'dik il-libsa sewda tad-djagonar, b'żarbun tal-alakka jleqq ileqq, b'polka tad-deheb b'qarn imdendel magħha, b'ċoff żgħir taħt il-hitu u b'koċċe ġiżemin ixoqqlok qalbek bil-fwieha fl-aċċetta xellugija tal-ġlekk, kont tistħajjal jgħidlek: "Arani u la tmissix! M'hemmx bżonn ingħidu kemm Katrin ġabirket biex tiżżejjen mill-aħjar li tista'. Kellha libsa sewda tal-ħarir fina kemm jista' jkun; mill-bqija, ma kontx tara ġilief ġiżirani, brazzuletti u ċrieket mitfugħi bl-addoċċe. Imma l-aktar li jolqtok kien farfett kbir tad-deheb, b'ħafna ġaġgar kollha lwien, meħmuż fuq sidirha; fi ftit kliem mill-bogħod kont taħsibha r-reġina ta' Spanja.

Sa fl-ahħar waslet Lukarda, omm Spiru, im-żejna xejn anqas minnhom; u għalhekk l-erbat iħbieb tagħira qabdu t-triq għall-karrozza tal-linja. Inħallikom taħsbu kemm xewqat tajba tawhom il-ġirien nisa u kemm kien jidher tixxir ta' idejn; kont taħsibhom sejrin l-Amerika. X'uħud kont tismagħihom jagħalqu l-ebi b-tnejha għax, imsieken, kienu jiftakru fżeż-żmenijiet sbieħ l-imġħoddija. Mela fl-ahħar telgħu l-karrozza, l-ommijiet qagħidu fil-bankijiet ta' wara waqt li l-għararajjes poġ-ġew f'ta' quddiem u clikki clikki l-karrozza tharrket u bdiet il-ġirja tagħha ta' għax ir-mili li kien imiSSha tagħmel. Ma damux jiġru wisq meta l-karrozza bdiet titheżżeż kemm tifla. Spiru fettillu jdawwar wiċċu u f'daqqa waħda nqasam bid-daħlk. Katrin dawret wiċċha wkoll u tilma li ommha u lill-omm ir-raġel, sofor lellux, jitbandlu w-jitqabbju qishom zewġ pupi li meta konna żgħar konna nieħidu pjaċir niġbdulhom lispaga. Biex tagħqad, inzertaw ftit goffi wkoll. M'aħniex se noqogħidu ngħidu kemm stagħġibet Katrin bil-ħwejjieġ għoddha li bdiet tara mat-triq. Biżżejjed ngħidu li, sakemm waslu l-

Belt, laħiġet qalet il-vokali kollha. Miskina, tagħidirha, qatt sa dak il-jum ma kienet waslet 'i hemm mill-Mosta !

Wara xi tlett kwarti ġiri waslu fuq ir-riħ ta' Kastilja. Il-karrozza waqfet u Spiru u Katrin ġħieni lil Pawla u 'l Lukarda jinżlu qajl qajl mill-karrozza. Pawla malajr ġiet fuq tagħha meta ma ġħassetx aktar dak iċ-ċaqliq tal-mniegħel; u wara ġħafna 'barra minn hawn' ġiegħi lill-agħrajjes joqogħidu quddiem, hi u Lukarda poġġew wara u qabditilhom it-triq lejn il-Barrakka. Katrin, mitlufa qalb dak l-istorbju tal-ingħenji, il-ġħajjat u t-tisfir tax-xufiera, kienet l-anqas taf jekk għadhiex f'din ja u li ma kienx Spiru, li kien biżżejjed imdorri qalb il-ġħajjat tal-pitkali, żgur kienet toħodha xi karrozza.

Ma laħqux daħlu l-Barrakka li Katrin ma lemħietx *Les Cavaux* tal-iskultur Malti, Sciortino. "Iss! Ara ara daqs-xejn dak il-maħluu tork kif seraqhom dawk iż-żewġt itfal! Alla jberikhom, qishom angli... Haqqu min iqaxxru ħaj! Kell-hom raġun il-Maltin ta' dari jiġi għidulhom bl-aħrax. Nixtiequ f'idejja bħal issa ħalli kont nurih!"....

Għal dan il-kliem, kollha daru ma' dwarha u tawha raġun; sa Spiru tnikket għal dik id-dehra ta' swied il-qalb ! Resqu mbagħiħad fuq il-ħadid li jagħti għall-port; kien hemm vapur il-ġmiel tiegħi. "Hares ftit Spir", tenniet Katrin tgħajjat b'halq daqshiex biex jisimgħiha n-nies ta' ma' ġenbha, "toħrog il-ġhaġeb, qisux dak il-vapur li għandna fl-inkwatru tal-kamra tar-rqad?" Spiru sar aħmar nar u bilkemm wieġeb 'iva'; dak il-ġħajjat xejn ma kien jogħġib.

Mill-Barrakka qabdu triq il-Merkanti. Malli waslu ma' ġenb il-Mużew; Lukarda ġaffet il-pass, resqet aktar qrib Spiru u Katrin u qaltilhom: "Tfal, Patist tiegħi (Alla jtiha mitt għenna) kien iġħidli li xi sinjuri qalulu li hawn ġew," u wriethom il-bieb tal-Mużew, "hawn l-ġħadam tal-mejtin li għexu mijiet ta' snin ilu. Jien ma nafx, ma tinżillix wisq; x'iriduh dan l-ġħadam ? Nagħmiha tal-belha, naħseb li għandhom xi flus moħbiżżeen u biex żgur ħadd ma jersaq ivvintaw li hemm il-katavri."

Spiru ċaqlaq rasu u "Hares, ma," qalilha, "in-nies ta' dawn l-in-ħawi ma tridx temminhom kollox; jien naf kemm huma giddieba !"

U hekk baqgħi sejri. Il-ħsejjes f'din it-triq kienet jin-stemgħi iż-żejed minn qabel, ġorniġiet wieħed f'wieħed, tqarmiċ tar-roti tal-karrettuna u tal-karozzini, għajjat tal-bejjiegħha, ħsejjes ta' magni.... Katrin ġasbithha qed toħlom u ma nafx fuq kemmi il-mara u raġel daħlet; saħansitra ġabtet ġabta *nobis* ma' mejda ta' bejjiegħ ta' fuq il-Monti illi (skond kliemu) li kieku ma kinetx mara kien ikollu xi jgħid bl-ikrah magħha.

B'danakollu baqgħu mexjin. M'għandniex xi nghidu, bosta nies bdew iħarsu lejhom cassi għax din il-biċċa ma kinux jarawha ta' sikwit. Pawla u Lukarda li daqs paguni kien minfuhi b'uliedhom indunaw bihom u "Lukard", qalet Pawla minn taħt l-ilsien biex ma jisimgħuhiex it-tfal, "għandhom raġun in-nies iħarsu hekk cassi lejn uliedna. Fejn qatt raw tħal bħal tagħna li bla ebda tiċpis u ksuhat iġibu ghira lil kulħadd? Obsor, eh, meta konna nilagħibu ż-żibegħ flimkien li kien għad irid ikollna żewġit itfal bħal dawn u li kellhom jieħdu 'l-xulxin?!".... U hawnhekk daħku aktar għall-ferħi li hassew milli għall-kliem ta' Pawla.

Waslu fil-kantuniera tat-triq tal-Isqof u Pawla ġegħlithom jilwu għal dik it-triq. Malli resqu lejn il-bieb il-falz tal-Palazz tal-Gvernatur, Pawla għamlit il-hom sinjal biex jidħlu għax la gietha x-xoqqa f'moxtha riedet turihom dak il-palazz li minn dejjem faħħirithulhom ferm. Daħlu, imma malli Katrin lemħet l-istatwa ta' Nettunu li hemm f'nofs il-bitħa, bdiet aktarx twer-zaq milli tgħajjat : "Ejjew noħorgu! Ejjew noħorgu! Ma jistħux?!"... Lanqas żejt ma baqgħalhom f'wiċċhom? Kellha raġun Vitor thambaq fuq l-għarukażżejjiet tal-belt! Mhux biżżejjed li marrit il-hom il-mistħija il-libies?..." u halloha tredden.. "Xi trid tagħmel, Katrin, iż-żmenijiet tal-lum koroh wisq", qaltilha Lukarda biex tberridha xi ftit. It-tnejn l-oħra mejlu rashom u tnieħdu.

Minn dak il-ħin lil Katrin marrilha kull gost u la kienet tara l-palazz u l-anqas il-*Main Guard*. Madankollu għaddew minn quddiem misraħ ir-Reġina u lil Pawla deħriliha li r-Reġina Vitor tal-Misraħ (kif kienet issejħiha hi) bilfors kienet thobbs hafna l-hamiem la kienu pogġewħha dak il-għadd kollu ma' dwarha. Lukarda, min-naħha l-oħra, dlonk lemħet il-bieb tal-Qrati imma l-anqas qalet kelma fuqu daqskemm kienet saret tobogħidu wara l-kawża li tilfet ma' Kalang iż-Żejtni fuq ħmara għadma w-ġilda li darba kellha.

Imma l-monument tal-Assedju waqqafhom; u Pawla, li kull ma kienet taf kienet tafu minn Wigħi tagħha, insiet x'kien qalilla fuqu u temtmet xi ħażja fuq torok u mhux torok. Imma Spiru, ta' wieħed li jilħaqlu, qalilha : "Le, kunjat, jiena naħseb illi dawk it-tlieta min-nies ifissru xi ħażja. Skond l-injuranza tiegħi, jien ikolli ngħid li tan-nofs ifisser l-Ingilterra, u dawk ta' ġenbu, waħda turi 'l Malta u l-oħra 'l- Ghawdex". Kollha stagħġibu kemm hasibha tajjeb. Mhux għalxejn kien għamel sat-tieni klassi fl-iskola tar-rafha!

Katrin wara hafna 'Infern!' u 'fhiex wasalna' għaddit il-hom fiftit il-kedda għax dawk l-libiesi, dehbijiet, fided u twapet għam-

mxulha għal kolloġġ għajnejha. Imma sewdet ftit qalbha meta ftakret li dawk l-affarijiet ma kinux igħoddju għaliha.

Mela, biex ma ntawluhiex, waslu ma' ġenb it-Tijatru. Katrin saħħarha dak il-bini sabiħ u għalhekk daret fuq ommha u qaltilha: "J'omm, din id-dar kbira xi tkun?" Għal din il-mistoqsija Lukarda, li fuq hekk dehrilha li tista' titkellem ahjar minn Pawla qabżet u qalet: "Hares binti, taf x'qalli wieħed Għawdexi li ġej u sejjjer il-Belt? 'Aħna l-Għawdexin ngħidulu l-infern ta' Malta'; u mistagħġeb xi tweržiq li jkun hemm kull filgħaxija min-nisa u r-riġiel li milli jidher huma īħieb sewwa ma' ta' barra minn hawn". Għal dan il-kliem Katrin l-anqas riedet tarah aktar b'għajnejha dak il-bini li għall-ewwel ġibidha ħafna.

Komplew triqthom sakemm reġgħku waslu fuq Kastilja. Imma, f'habta w-sabta, Spiru ta daqqha fuq mohħku, dar fuq l-oħrajn u qallhom: "U r-ritratt!..." Għal dan il-kliem qishom stenbħu minn xi ħolma twila u kollha bdew iħarsu ħosbenin lejn xulxin. Imma Katrin malajr qatgħetha ħafif: "La tie dejqux, noħduh darb'oħra 'l Mosta, u barra bid-daqq. Hawn-hekk ma niġix aktar l-anqas jekk, Sinjur aħfirli, insib 'il missieri ħaj!"

Fitixew il-karrozza, għarfuha minn lewħha u telgħu. "Suq" għajjat il-kunduttur. Il-karrozza tkarrket u l-erbat īħbieb tagħlin qatgħu l-ħajta ta' Isienhom jitħaddtu u jitħanbqu fuq l-egħ-gubbijiet u l-għarukażżejjiet li raw il-Belt.

RENATO CIRILLO
(Student tal-Letteratura)